Fenna Hendriks

'We moeten de kracht van diversiteit naar voren brengen'

Fenna Hendriks (44) is van uit huis uit opbouwwerker. Ze ziet zichzelf als een pionier. Ze denkt graag nieuwe, creatieve concepten uit op het terrein van multiculturaliteit. Ze werkt bij welzijnsorganisatie Divers (als teamleider van het multidisciplinaire gebiedsteam en als projectleider ouderen en diversiteit) in de achterstandswijk Boschveld in Den Bosch.

Geboortejaar: 1962
Functie:
Stafmedewerker
Plaats: 's-Hertogenbosch

'Ik specialiseerde me in het opbouwwerk, het vrouwenwerk en verdiepte me in de Turkse taal en cultuur. Die thema's - opbouwwerk, multiculturaliteit en vrouwen - zijn de rode draad in mijn loopbaan. Ik heb veel verschillende trends en beleidstermen zien komen en gaan. We experimenteerden al vroeg met actieve bewonersorganisaties die verantwoordelijkheid kregen voor het beheer van hun wijk. We ontdekten toen al dat er voor- en nadelen zitten aan die vorm van bewonersparticipatie die de laatste jaren zo populair is.'

'Bij het project 'Boschveld met buren' kwamen we tot de conclusie dat we de doelen die we met het project wilden behalen veel te hoog hadden ingestoken. Want bij de bezochte gezinnen bleken er heel veel individuele problemen te zijn zoals huiselijk geweld, schulden, verslaving en eenzaamheid. De meeste bewoners waren aan het overleven.'

'Ik geloof nog steeds in het ideaal van een multiculturele samenleving. Maar sinds 11 september kun je dat bijna niet meer hardop zeggen. Ik maak me grote zorgen over waar het heen gaat met de samenleving, met de onverdraagzaamheid en verharding ten opzichte van allochtonen.'

'Het opbouwwerk zou daarin veel meer stelling moeten nemen. Wij staan in de frontlinie. Wij komen dagelijks op die plekken waar allochtonen en autochtonen naast elkaar leven. Wij zouden als opbouwwerkers weerwoord moeten bieden aan de negatieve en stigmatiserende 'Rita Verdonk-verhalen'. We moeten beter leren benoemen wat we doen, wat het belang is van ons werk, waarin we verschil maken. Ik heb zelf op verjaardagen nog steeds moeite om uit te leggen wat mijn beroep is, wat een opbouwwerker nu precies doet.'

Wie is Fenna Hendriks?

‘Tussen 1981 en ‘85 volgde ik de Sociale Academie Nijenburg in Culemborg. Ik denk met veel plezier aan die tijd terug. Het was een roerige periode. Het was de tijd van de kraakbeweging en we hadden toen veel idealen. Ik specialiseerde me binnen het sociaal-cultureel werk in het opbouwwerk en het vrouwenwerk en verdiepte me in de Turkse taal en cultuur. Die thema’s - opbouwwerk, multiculturaliteit en vrouwen - zijn de rode draad in mijn loopbaan.’

‘Na mijn studie kon ik niet direct een baan vinden. Het was een tijd van grote werkloosheid. Ik overbrugde de tijd als vrijwilliger bij een organisatie die vrouwen toeleidde naar de arbeidsmarkt. Een jaar later vond ik mijn eerste baan als opbouwwerker in Nijmegen. Daar werkte ik tien jaar in twee sociaal zwakke wijken, dat heb ik met erg veel plezier gedaan. Ik hield me bezig met bewonersorganisaties en wijkbeheer en deed pionierswerk met de eerste migrantengroepen uit Turkije en Marokko.’

‘Toen was sociale vernieuwing het toverwoord. Ik heb in die jaren veel verschillende trends en beleidstermen zien komen en gaan. We experimenteerden toen ook al met actieve bewonersorganisaties die verantwoordelijkheid kregen voor het beheer van hun wijk. Bewoners kregen een potje met geld waarmee ze hun wensen en projecten konden bekostigen. We ontdekten toen al dat er voor- en nadelen zitten aan die vorm van bewonersparticipatie die de laatste jaren zo populair is. Je kunt burgers wel meer zelfbeschikking geven, maar hoe ver ga je in het decentraliseren van bevoegdheden? Wat kun je wel en niet op het bordje van bewoners leggen? Daar zitten grenzen aan, dat hebben we toen wel ervaren.’

‘Intussen heb ik me verder verdiept in de Turkse taal en cultuur. Ik kreeg de taal steeds beter onder de knie en haalde mijn bevoegdheid om Turks te doceren en werkte als tolk en vertaler. Dat kwam goed van pas toen ik mijn huidige baan kreeg in de wijk Boschveld in Den Bosch. Daar hebben we in 1997 in nauwe samenwerking met de woningcorporaties het project ‘Boschveld met buren’ gestart.’

Inspiratiebronnen

'Een belangrijke inspiratiebron was voor mij boek Interculturele gespreksvoering van Edwin Hofman. Verder heb ik pas geleden het boek Kiezen voor de kudde (Hurenkamp e.a. 2005) gelezen, het jaarboek van het Tijdschrift voor Sociale Vraagstukken (TSS). En ik lees de boeken en artikelen van Henny Nelissen. Verder vind je mijn ideeën en inspiraties terug in boeken waar ik zelf aan mee heb gewerkt. Zoals Op weg naar erkenning. Beschrijving van een buurtproject. Methodiekontwikkeling waarvan Leida Schuringa de eindredactie heeft gedaan (Uitgeverij Stichting Divers, 's-Hertogenbosch, 1999). En het boekje Onvoltooid verleden tijd. Portretten van Turkse ouderen van de Turkse auteur Sadik Yemni (Uitgeverij Divers).'

Favoriete case

'Het doel van 'Boschveld met buren' was om tussen de bewoners, waarvan ruim dertig procent allochtoon is, het nabuurschap te bevorderen en om te komen tot basisafspraken, een set van gedeelde normen en waarden, over hoe je met elkaar kunt samenleven zonder elkaar in de weg te zitten. Met mijn twee collega opbouwwerkers, waarvan er een Marokkaanse is, konden we met de meeste buurtbewoners in hun eigen taal communiceren. Dat was erg belangrijk. We begonnen met het afleggen van huisbezoeken. We kondigden onze komst aan via een huis-aan-huis bezorgde videoband in drie talen. Dat maakte mensen nieuwsgierig, want foldertjes of brieven gaan ongelezen de vuilnisbak in. Tijdens de huisbezoeken en via activerende interviews peilden we wat er leefde in de wijk. Het plan was om daarna met de bewoners basisafspraken te gaan maken rond samenleven en om portiek- en straatgesprekken te gaan voeren'.

Professionaliteit en innovatie

Professionaliteit en innovatie. Wat versta je daaronder?
'Daar versta ik onder dat je je voortdurend blijft ontwikkelen en open staat voor nieuwe inzichten. Zo hebben we onze oude ideeën over doelgroepenbeleid ingeruild voor nieuwe inzichten. Wat we vroeger deden, migrantenwerk en vrouwenwerk, was exclusief denken. Wat we juist proberen te doen is om inclusief te denken. Het is gevaarlijk om etnisch onderscheid aan te brengen: wat voor Nederlanders geldt, geldt meestal ook voor allochtonen.'

'We proberen ons aanbod zo te creëren dat het algemeen toegankelijk is en niemand buitengesloten wordt. Zo noemen we het ouderkindcentrum, waar vrijwel alleen moeders komen, bewust geen moederkindcentrum omdat we daarmee de vaders buitensluiten. En het aanbod voor ouderen zou eigenlijk een aanbod moeten zijn voor iedereen die (tijdelijk) zorg nodig heeft'.

Hoe werk je met groepen? Hoe ga je om met spanningen?

'Bij 'Boschveld met buren' waren er in het begin natuurlijk wel spanningen tussen autochtone en allochtone bewoners. Maar we zijn er in geslaagd om die te verminderen door ook de bewoners die zich negatief opstelden, serieus te nemen. Mijn motto is: je moet aansluiten bij de belevingswereld van de bewoners, investeren in het persoonlijke contact, goed naar hen luisteren en zoeken naar de kracht die bij hen aanwezig is.'

‘Onze ervaring was dat de de Boschveldse autochtonen die het meest ageerden tegen de allochtonen in hun wijk, aanspreekbaar waren op hun belang. Als je bereid bent om hun verhaal aan te horen, blijkt dat hun frustratie en boosheid vaak voortkomt uit zorg om hun buurt en om de veiligheid van hun gezin. Klagen is een vorm van betrokkenheid. Op hun persoonlijke belang kun je ze aanspreken. Dan is het de kunst om dat om te buigen zodat ze iets positiefs voor de wijk gaan betekenen. Veel van de hardst klagende autochtonen zijn nu de actiefste vrijwilligers in de buurtprojecten, en daar zijn we erg trots op.’

Hoogte- en dieptepunten

‘Bij het project ‘Boschveld met buren’ kwamen we tot de conclusie dat we de doelen die we met het project wilden behalen veel te hoog hadden ingestoken. Want bij de bezochte gezinnen bleken er heel veel individuele problemen te zijn zoals huiselijk geweld, schulden, verslaving en eenzaamheid. De meeste bewoners waren aan het overleven. Die kwamen helemaal niet toe aan contact met de buren of aan nadenken over samenleven met andere wijkbewoners.’

‘Daarmee leek ons project eerst in een impasse te raken. Maar uiteindelijk hebben we er veel van geleerd. Met de nieuwe inzichten konden we het project een andere draai gegeven. We kwamen tot de conclusie dat voordat deze wijkbewoners überhaupt konden worden gestimuleerd tot sociale integratie en betrokkenheid bij de buurt, ze eerst een aantal fasen moesten doorlopen. En dat we ze door die verschillende fasen heen konden begeleiden.’

‘Wanneer mensen uit de ‘overlevingsfase’ komen en niet meer volledig in beslag worden genomen door hun individuele problemen, kan er bij hen mentale ruimte ontstaan voor de tweede fase van ‘herkennen’: van zaken gaan delen met andere individuen. In de derde fase, ‘verkennen’, gaan bewoners hun blik meer naar buiten richten op mensen die anders zijn, in een andere situatie zitten. En in de vierde fase, ‘erkennen’, kunnen ze toegroeien naar een situatie van respectvol omgaan met andere wijkbewoners en met hun woonomgeving.’

‘Met het doel om bewoners te helpen die verschillende fasen te doorlopen, ontwikkelden we allerlei initiatieven. Zo hebben we de samenwerking met het algemeen maatschappelijk werk in gang gezet om de individuele problemen aan te pakken. We hebben een ouderkindcentrum opgezet om de moeders uit hun isolement te halen. En we hebben ‘straatcontactpersonen’ ingezet die de ogen en de oren van de wijk zijn’.

Wat betekent welzijnswerk in 2006? Wat zou de sector moeten doen aan profilering?

‘Ik vind dat opbouwwerkers een veel proactievere houding moeten aannemen. We lopen teveel achter de feiten aan. We zitten in de rol van afwachten wat er nu weer over ons wordt uitgestort door de politiek. We zouden meer de regie moeten nemen, meebepalen welke richting het beleid op gaat en wat dat betekent voor ons werk. En daarnaast moeten we beter leren

benoemen wat we doen, wat het belang is van ons werk, waarin we verschil maken. Ik heb zelf op verjaardagen nog steeds moeite om uit te leggen wat mijn beroep is, wat een opbouwwerker nu precies doet.'

'Een andere zaak die me aan het hart gaat is de rol van het opbouwwerk bij sociale herstructurering van achterstandswijken. We moeten toe naar een omslag in het denken. Het sociale moet leidend zijn boven het fysieke. Je moet eerst kijken naar de sociale samenhang in de wijk, wat je wilt behouden of wat je wilt versterken. Dan ga je vervolgens kijken welke eisen dat stelt aan de gebouwde omgeving: of je daarvoor sloop nodig hebt of juist renovatie en welke voorzieningen je moet bouwen. In die volgorde moet het, en niet andersom. Daar zou het opbouwwerk een veel belangrijkere rol in moeten spelen'.

Hoe kun je het verschil maken in een multiculturele setting?

'Ik geloof nog steeds in het ideaal van een multiculturele samenleving. Maar, sinds 11 september kun je dat bijna niet meer hardop zeggen. Ik maak me grote zorgen over waar het heen gaat met de samenleving, met de onverdraagzaamheid en verharding ten opzichte van allochtonen. Veel Turken overwegen terug te gaan naar Turkije, niet omdat ze zo graag naar dat land willen, maar omdat ze zo in een hoek gedrukt worden in Nederland terwijl ze hier al tientallen jaren wonen. Ik schaam me daar voor.'

'Het opbouwwerk zou daarin veel meer stelling moeten nemen. Wij staan in de frontlinie. Wij komen dagelijks op die plekken waar allochtonen en autochtonen naast elkaar leven. Wij zouden als opbouwwerkers weerwoord moeten bieden aan de negatieve en stigmatiserende 'Rita Verdonk-verhalen'. We moeten ons in het maatschappelijke debat mengen en de kracht van de diversiteit naar voren brengen, in plaats van het als probleem te benoemen'.

Favoriete vakliteratuur

- Interculturele gespreksvoering van Edwin Hofman
- boeken en artikelen van Henny Nelissen
- Tijdschrift voor Sociale Vraagstukken (TSS)

Favoriete weblinks voor vakinformatie

- www.oranjefonds.nl
- www.projectenzorgenwelzijn.nl/multiculturelebuurt
- www.expertisecentrummantelzorg.nl

Levensmotto

'Je moet aansluiten bij de belevingswereld van de bewoners, investeren in het persoonlijke contact, goed naar hen luisteren en zoeken naar de kracht die bij hen aanwezig is.'